

การประเมินผลการดำเนินโครงการ Creative Tourism: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน An Evaluation of the Creative Tourism Project: Community-Based Creative Tourism Management Based on Local Identity and Wisdom for Sustainable Local Development

อนรรฆมนิ โภคสวัสดิ์¹ นริศรา คำสิงห์² คัมภีรพรรณ จักรบุตร³

Anakkhamanee Pokesawad¹, Narisara Khamsing², Khampheeraphan Chakkabut³

(Received 29/05/2026) (Reviewed 20/06/2026)

(Revised 11/08/2026) (Accepted 28/08/2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินผลการดำเนินโครงการ Creative Tourism: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 2) ศึกษาผลลัพธ์ที่ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้ และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการในอนาคต เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 70 คน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (Census) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) โดยด้านวิทยากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมา ได้แก่ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.40$) ด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.33$) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 4.15$) ตามลำดับ สำหรับผลลัพธ์ที่ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) โดยด้านการอนุรักษ์และต่อยอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.47$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ($\bar{X} = 4.38$) ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ($\bar{X} = 4.32$) และด้านการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ($\bar{X} = 4.25$) ผลการวิจัยสะท้อนว่าโครงการสามารถเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ส่งเสริมการอนุรักษ์และต่อยอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนวางรากฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์และการเปลี่ยนทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ดังนั้น ควรส่งเสริมการติดตามผลหลังการอบรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว การตลาดดิจิทัล และการเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย เพื่อยกระดับผลลัพธ์ของโครงการให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: การประเมินผล การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน

¹ สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม E-mail anakkhamanee.po@rmu.ac.th

¹ Hotel and Tourism Department, Faculty of Management Science, Rajabhat Maha Sarakham University. E-mail anakkhamanee.po@rmu.ac.th

² สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม E-mail narisara.rmu@gmail.com

² Hotel and Tourism Department, Faculty of Management Science, Rajabhat Maha Sarakham University. E-mail narisara.rmu@gmail.com

³ สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม E-mail khampheeraphan2527@gmail.com

³ Hotel and Tourism Department, Faculty of Management Science, Rajabhat Maha Sarakham University. E-mail khampheeraphan2527@gmail.com

ABSTRACT

This study aimed to: 1) evaluate the implementation of the Creative Tourism Project: Community-Based Creative Tourism Management Based on Local Identity and Wisdom for Sustainable Local Development; 2) examine the outcomes perceived by the project participants; and 3) examine the participants' suggestions for developing and improving the project in the future. This study employed a quantitative research approach. The study population consisted of 70 project participants, and data were collected from the entire population using a census approach. The research instrument was a questionnaire, and the data were analyzed using descriptive statistics.

The findings revealed that the participants' overall satisfaction with the project was at a high level ($\bar{X} = 4.35$). Satisfaction with the trainers received the highest mean score and was rated at the highest level ($\bar{X} = 4.52$), followed by content ($\bar{X} = 4.40$), activity organization ($\bar{X} = 4.33$), and practical application ($\bar{X} = 4.15$), respectively. The overall outcomes perceived by the participants were also rated at a high level ($\bar{X} = 4.36$). Among the four dimensions, the conservation and enhancement of local identity and wisdom received the highest mean score ($\bar{X} = 4.47$), followed by community capacity development ($\bar{X} = 4.38$), sustainable tourism development ($\bar{X} = 4.32$), and the creation of economic and social value ($\bar{X} = 4.25$), respectively. The findings indicate that the project contributed to strengthening community capacity, promoting the conservation and enhancement of local identity and wisdom, and laying a foundation for sustainable tourism development. However, the practical application of knowledge and the transformation of cultural capital into sustained economic value remain areas requiring further development. Therefore, continued post-training follow-up, the development of tourism products and activities, digital marketing, and the strengthening of partnerships and stakeholder networks should be promoted to enhance project outcomes and generate continuous and sustainable benefits for local communities.

Keywords: Evaluation, Creative Tourism, Community-Based Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการบริโภคทรัพยากรเพื่อความบันเทิงไปสู่การเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการสร้างคุณค่าร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” (Creative Tourism) ได้กลายเป็นแนวโน้มสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในระดับนานาชาติ โดยองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) รายงานว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประสบการณ์ได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความต้องการประสบการณ์ที่ลึกซึ้ง มีความหมาย และสามารถเชื่อมโยงตัวตนของตนเองกับพื้นที่ที่เดินทางไปเยือนได้ (UNWTO, 2022) ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทุนทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่โดดเด่น การนำทุนเหล่านี้มาพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ ไม่เพียงเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ยังช่วยเสริมสร้างภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น สร้างการจ้างงาน และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันล้นเหลือ แต่ยังไม่ได้รับการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ

Creative Tourism หรือ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” เป็นแนวคิดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) กับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) โดยเน้นกระบวนการ “มีส่วนร่วม” ของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น นักท่องเที่ยวไม่ได้เป็นเพียงผู้บริโภคหรือผู้สังเกตแต่เป็นผู้ร่วมสร้างประสบการณ์ (Co-creator) ร่วมกับเจ้าของพื้นที่ ในกิจกรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน เช่น การเรียนรู้หัตถกรรม ศิลปะท้องถิ่น อาหารพื้นบ้าน งานประเพณี หรือการตีความเรื่องเล่าทางวัฒนธรรม โดยนักท่องเที่ยวจะไม่ใช่เพียงผู้ชม แต่กลายเป็น “ผู้ร่วมสร้างประสบการณ์” (Co-creator) ร่วมกับชุมชน (Richards & Raymond, 2000) รูปแบบนี้ทำให้ชุมชนสามารถนำเสนอคุณค่าของตนเองได้อย่างมีเอกลักษณ์ แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบเดิมที่มักเน้นการบริโภคทรัพยากรอย่างฉาบฉวยจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในระยะยาว แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ต้องการประสบการณ์ที่มีความหมาย (Meaningful Experience) มีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ และเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ผ่านกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ถือเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การจัดการ การบริหารผลประโยชน์ ไปจนถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ เมื่อแนวคิด CBT ถูกบูรณาการเข้ากับ Creative Tourism จะช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ และสามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่เน้นคุณภาพ ประสบการณ์ และการเรียนรู้มากกว่าการบริโภควัตถุ (Duxbury & Richards, 2019) ในบริบทของชุมชนไทยจำนวนมากกำลังเผชิญความท้าทายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อาทิ รายได้ที่ไม่มั่นคง การย้ายถิ่นของคนรุ่นใหม่ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการหลุดลอกของวัฒนธรรม การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยอาศัย “อัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น” จึงเป็นทั้งโอกาสและทางเลือกยุทธศาสตร์ที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก เพราะอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ไม่มีใครเลียนแบบได้ และสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง เช่น ผ้าทอพื้นถิ่น งานจักสาน อาหารพื้นบ้าน การแสดงศิลปวัฒนธรรม การทำเกษตรวิถีดั้งเดิม ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดด้วยความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ได้ ซึ่งองค์การยูเนสโก (UNESCO, 2020) ได้ย้ำว่าการส่งเสริมวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจและสังคม เพราะช่วยสร้างงานที่เป็นธรรม เพิ่มโอกาสทางรายได้ และสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ Creative Tourism ยังสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 8 (งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ) เป้าหมายที่ 11 (เมืองและถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืน) และเป้าหมายที่ 12 (การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน)

แม้หลายชุมชนในประเทศไทยมีศักยภาพสูงด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา แต่กลับยังขาดทักษะด้านการจัดการท่องเที่ยวอย่างมืออาชีพ ขาดความรู้ด้านการออกแบบประสบการณ์ การสื่อความหมาย การตลาดดิจิทัล และการพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ปัญหาความไม่พร้อมดังกล่าวทำให้หลายชุมชนไม่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังเสี่ยงต่อการสูญเสียอัตลักษณ์หากการท่องเที่ยวเติบโตโดยปราศจากการจัดการที่เหมาะสม ดังนั้น การจัดโครงการอบรมจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ด้วยเหตุนี้ การดำเนินโครงการ Creative Tourism: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ บนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จึงเป็นแนวทางสำคัญในการนำองค์ความรู้และทรัพยากรของชุมชนมาพัฒนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างประสบการณ์และคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งสร้าง

ประโยชน์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยกระบวนการดำเนินโครงการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของผู้เกี่ยวข้อง การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการนำอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนประสิทธิภาพของโครงการ (Kotler & Keller, 2016) เนื่องจากการพิจารณาความสำเร็จของโครงการไม่ควรจำกัดอยู่เพียงจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือจำนวนกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จ แต่ควรครอบคลุมตั้งแต่ความเหมาะสมของบริบทต่างๆ ความพร้อมของทรัพยากรและปัจจัยสนับสนุน กระบวนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องตลอดจนผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการ การประเมินดังกล่าวจะช่วยเป็นแนวทางในการออกแบบและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถใช้ทุนทางอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการสร้างคุณค่า สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการ Creative Tourism: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
- 2) เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้
- 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการ Creative Tourism: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ศึกษาผลลัพธ์ที่ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการในอนาคต โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เข้าร่วมโครงการอบรม Creative Tourism: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จำนวน 70 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ประชากรทั้งหมด จำนวน 70 คน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (Census) เนื่องจากเป็นผู้เข้าร่วมโครงการที่สามารถเข้าถึงได้ในช่วงเวลาการเก็บข้อมูล

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Likert, 1932; Kotler & Keller, 2016) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบ Checklist ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิทยากร ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรม ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ได้แก่

5 = มากที่สุด

4 = มาก

3 = ปานกลาง

2 = น้อย

1 = น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ด้านการอนุรักษ์และต่อยอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม และด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ได้แก่

5 = มากที่สุด

4 = มาก

3 = ปานกลาง

2 = น้อย

1 = น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยดำเนินการ 2 ขั้นตอน ได้แก่

1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการประเมินพบว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 โดยข้อคำถามส่วนใหญ่มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และมีข้อคำถามบางข้อมีค่า IOC เท่ากับ 0.67 ซึ่งทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียง จำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าความเชื่อมั่นทั้งหมด $\alpha = 0.92$ ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับสูง (Nunnally, 1978)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยประสานงานกับหน่วยงาน/ผู้จัดโครงการเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล
- 2) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ
- 3) แจกแบบสอบถามให้ผู้เข้าอบรมหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม
- 4) ให้ผู้ตอบกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง ใช้เวลาประมาณ 10–15 นาที
- 5) ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถปฏิเสธการตอบได้ และข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)
- 2) การวิเคราะห์ความพึงพอใจและผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะใช้วิธี การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการตามขั้นตอน ได้แก่ 1) ตรวจสอบและรวบรวมคำตอบจากแบบสอบถามปลายเปิด 2) อ่านและทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมดเพื่อกำหนดประเด็นสำคัญ 3) จัดกลุ่มข้อความที่มีเนื้อหาและความหมายใกล้เคียงกันเป็นหมวดหมู่ 4) สังเคราะห์และกำหนดประเด็นหลักและประเด็นย่อยของข้อเสนอแนะ และ 5) นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศหญิง	57	81.43
เพศชาย	13	18.57
รวม	70	100
อายุ 20-40 ปี	20	28.57
อายุ 41-60 ปี	38	54.28
มากกว่า 60 ปี	12	17.15
รวม	70	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 81.43 รองลงมา เป็นเพศชาย จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 18.57 เมื่อพิจารณาตามอายุ พบว่า กลุ่มอายุ 41-60 ปี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 54.28 รองลงมาคือช่วงอายุ 20-40 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และกลุ่มอายุ มากกว่า 60 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 17.15 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. ด้านวิทยากร	4.52	0.45	มากที่สุด
1.1 ความรู้ของวิทยากร	4.60	0.42	มากที่สุด
1.2 การถ่ายทอดความรู้	4.55	0.45	มากที่สุด
1.3 การตอบคำถาม	4.42	0.48	มาก
2. ด้านเนื้อหา	4.40	0.50	มาก
2.1 ความเหมาะสมของเนื้อหา	4.45	0.49	มาก
2.2 ความทันสมัย	4.30	0.52	มาก
2.3 ความสอดคล้องกับชุมชน	4.50	0.47	มากที่สุด
3. ด้านการจัดกิจกรรม	4.33	0.52	มาก
3.1 ความเหมาะสมของกิจกรรม	4.35	0.50	มาก

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
3.2 การมีส่วนร่วม	4.40	0.48	มาก
3.3 ความน่าสนใจ	4.25	0.55	มาก
4. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.15	0.60	มาก
4.1 การนำไปใช้ในอาชีพ	4.10	0.62	มาก
4.2 การพัฒนาชุมชน	4.20	0.58	มาก
4.3 การต่อยอดกิจกรรม	4.15	0.60	มาก
รวม	4.35	0.48	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมของผู้เข้าอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.48) โดยด้านวิทยากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50) และด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.52) ขณะที่ด้านการนำไปใช้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.60) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ผลลัพธ์ที่ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้

ผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. การพัฒนาศักยภาพของชุมชน	4.38	0.51	มาก
1.1 ชุมชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	4.42	0.55	มาก
1.2 ชุมชนสามารถออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	4.35	0.58	มาก
1.3 สมาชิกชุมชนมีทักษะในการจัดการและให้บริการนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	4.31	0.61	มาก
1.4 ชุมชนสามารถทำงานร่วมกันและบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบ	4.44	0.53	มาก
2. การอนุรักษ์และต่อยอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.47	0.49	มาก
2.1 ชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น	4.56	0.51	มากที่สุด
2.2 มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.48	0.52	มาก
2.3 มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่	4.39	0.57	มาก
2.4 สามารถพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นกิจกรรมหรือประสบการณ์การท่องเที่ยว	4.45	0.55	มาก
3. การสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม	4.25	0.56	มาก
3.1 โครงการช่วยเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกชุมชน	4.18	0.65	มาก

ผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
3.2 เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว	4.27	0.59	มาก
3.3 เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงาน และภาคีเครือข่าย	4.36	0.54	มาก
3.4 ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น	4.20	0.60	มาก
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	4.32	0.53	มาก
4.1 ชุมชนมีแนวทางในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	4.29	0.56	มาก
4.2 การจัดกิจกรรมคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	4.35	0.52	มาก
4.3 ชุมชนสามารถนำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไปใช้ต่อเนื่อง	4.31	0.55	มาก
4.4 โครงการมีแนวโน้มที่จะสร้างประโยชน์แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่องในระยะยาว	4.33	0.53	มาก
รวม	4.36	0.52	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลลัพธ์ที่ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอนุรักษ์และต่อยอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.49) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.51) ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.53) และด้านการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการในอนาคต

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เข้าร่วมโครงการ พบประเด็นสำคัญที่ควรนำไปใช้ในการพัฒนาโครงการในอนาคต 3 ประเด็น ได้แก่

1) การพัฒนาเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมเสนอให้เพิ่มความหลากหลายและความทันสมัยของเนื้อหาและกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบริบทของชุมชนและต่อยอดสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์การสร้างรายได้ และการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ความรู้จากการอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) การเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้ลงมือปฏิบัติจริง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการออกแบบหรือพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกช่วงวัย เพื่อสร้างความตระหนักและความรู้สึกร่วมในการอนุรักษ์และต่อยอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) การติดตามผลหลังการอบรม ผู้เข้าร่วมเสนอให้มีการติดตามและให้คำปรึกษาภายหลังการอบรม เพื่อสนับสนุนการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้จริง ติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนากิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และรับทราบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการนำความรู้ไปใช้ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะดังกล่าวสะท้อนความต้องการให้

การดำเนินโครงการพัฒนาจากรูปแบบการอบรมระยะสั้นไปสู่กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงการถ่ายทอดความรู้ การฝึกปฏิบัติ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด และการติดตามผลเข้าด้วยกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการดำเนินโครงการ Creative Tourism: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สามารถอภิปรายผลในภาพรวมและในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ผลการประเมินผลการดำเนินโครงการ Creative Tourism: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในภาพรวม พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโครงการสามารถตอบสนองความคาดหวังของผู้เข้าร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบกิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ Philip Kotler และ Kevin Lane Keller (2016) ที่ระบุว่า “ความพึงพอใจ” เป็นผลลัพธ์จากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวัง (Expectations) กับประสบการณ์จริง (Perceived Performance) โดยหากประสบการณ์ที่ได้รับมีคุณค่าสูงกว่าที่คาดหวัง จะนำไปสู่ความพึงพอใจในระดับสูง ซึ่งในกรณีของโครงการนี้ แสดงให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรมสามารถสร้าง “คุณค่าที่รับรู้” (Perceived Value) ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งอภิปรายแยกเป็นรายด้านดังนี้

ด้านวิทยากร พบว่า ความพึงพอใจด้านวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) สะท้อนให้เห็นว่าวิทยากรมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะการถ่ายทอด ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ Malcolm Knowles (1984) ที่ระบุว่า ผู้เรียนผู้ใหญ่ (Adult Learners) จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อผู้สอนมีประสบการณ์จริงและสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับชีวิตของผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของโครงการที่เน้นผู้เข้าร่วมจากชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ John Hattie (2009) ที่พบว่า “คุณภาพของผู้สอน” เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ รวมถึง Stephen Brookfield (2013) ที่เน้นบทบาทของผู้สอนในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ ในด้านการออกแบบการเรียนรู้ John Biggs (1999) ชี้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องระหว่างเนื้อหา วิธีสอน และผลลัพธ์ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนในผลความพึงพอใจที่สูง ขณะเดียวกัน Knowles et al. (2015) ยังระบุว่า ผู้เรียนผู้ใหญ่ต้องการ “การเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริง” ซึ่งสอดคล้องกับโครงการนี้ ดังนั้น ความพึงพอใจด้านวิทยากรจึงเป็นผลจากการผสมผสานระหว่างความเชี่ยวชาญ ทักษะการถ่ายทอด และความเข้าใจบริบทชุมชน

ด้านเนื้อหา พบว่า ความพึงพอใจด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) โดยเฉพาะความสอดคล้องกับบริบทชุมชน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Greg Richards และ Crispin Raymond (2000) ที่ระบุว่า Creative Tourism ต้องเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของพื้นที่ นอกจากนี้ Nancy Duxbury และ Greg Richards (2019) ยังชี้ว่า เนื้อหาที่มีพื้นฐานจากวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยสร้างความแตกต่างและคุณค่าให้กับกิจกรรม ในมิติของนโยบาย OECD (2014) ระบุว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ต้องอาศัย “ทุนทางวัฒนธรรม” เป็นฐานสำคัญ ขณะที่ UNESCO (2020) เน้นว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสร้างความยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และ Melanie Smith (2009) ยังกล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีต้องสะท้อนอัตลักษณ์อย่างแท้จริง ดังนั้น เนื้อหาที่เชื่อมโยงกับชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ

ด้านการจัดกิจกรรม พบว่า ความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ David Kolb (1984) ที่เสนอว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง นอกจากนี้ B. Joseph Pine II และ James H. Gilmore (1999) อธิบายว่า การสร้าง “ประสบการณ์” ที่ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วม จะเพิ่มระดับความพึงพอใจในบริษัท Creative Tourism Greg Richards (2011) ชี้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของกิจกรรม รวมถึง UNESCO (2013) ที่ระบุว่า Participation ช่วยเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ และ Tan et al. (2013) พบว่ากิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยเพิ่ม Engagement ดังนั้น การจัดกิจกรรมแบบ “ลงมือทำจริง” จึงเป็นกลไกสำคัญของความสำเร็จ

ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า ความพึงพอใจด้านการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) แม้จะต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น สามารถอธิบายได้จากแนวคิดของ Malcolm Knowles (1984) ที่ระบุว่า ผู้เรียนจะให้คุณค่ากับความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ขณะเดียวกัน Everett Rogers (2003) อธิบายว่า การนำความรู้ไปใช้ต้องผ่านกระบวนการยอมรับและปรับใช้ ซึ่งต้องใช้เวลา ในบริบทชุมชน Harold Goodwin และ Rosa Santilli (2009) ระบุว่า CBT จะประสบความสำเร็จเมื่อมีการนำองค์ความรู้ไปใช้จริง ขณะที่ Regina Scheyvens (1999) เน้นการเสริมพลังชุมชน (Empowerment) และ OECD (2018) ชี้ว่าการต่อยอดต้องมีการสนับสนุนเชิงระบบ ดังนั้น แม้ความพึงพอใจจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังต้องพัฒนา “การนำไปใช้จริง” ให้เข้มแข็งขึ้น

2. ผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.52) สะท้อนให้เห็นว่าโครงการสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อชุมชนได้อย่างครอบคลุมทั้งด้านการพัฒนาศักยภาพของชุมชน การอนุรักษ์และต่อยอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือการอนุรักษ์และต่อยอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.49) โดยเฉพาะการที่ชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.51) แสดงให้เห็นว่าแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถนำพาทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของพื้นที่มาพัฒนาเป็นกิจกรรมและประสบการณ์การท่องเที่ยว ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Richards (2011) ที่มองว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ชุมชนใช้ความคิดสร้างสรรค์และทุนทางวัฒนธรรมของตนเองในการสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายแก่ผู้มาเยือน ขณะเดียวกัน ผลด้านการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.51) โดยเฉพาะความสามารถในการทำงานร่วมกันและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ สะท้อนว่าโครงการสามารถพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และทุนทางสังคมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Wongbuangam et al. (2025) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ขณะที่ Suvannin และ Sowkietrung (2019) พบว่าการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนได้ ส่วนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.53) แสดงให้เห็นว่าโครงการมีแนวโน้มสร้างรากฐานของการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมควบคู่กับการสร้างประโยชน์แก่ชุมชนในระยะยาว สอดคล้องกับ Suriyankietkaew et al. (2025) ซึ่งเสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการฟื้นฟูวัฒนธรรม การเสริมพลังชุมชน การสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจ การดูแลสิ่งแวดล้อม และการสร้างความเข้มแข็งทางสังคม ทั้งนี้ ด้านการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น แม้ยังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.56) โดยเฉพาะการเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้แก่สมาชิกชุมชน ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.65) อาจสะท้อนว่า

การเปลี่ยนศักยภาพ ทูทางวัฒนธรรม และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นรายได้ที่ต่อเนื่องจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด และการเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับ Teanthaworn et al. (2026) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการทุนทางวัฒนธรรม การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสะท้อนว่าโครงการ Creative Tourism สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกในการเชื่อมโยง “การพัฒนาคน การอนุรักษ์อัตลักษณ์ การสร้างคุณค่าทาง เศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืน” เข้าด้วยกัน โดยมีทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาและควรต่อยอดผลลัพธ์ด้านศักยภาพและอัตลักษณ์ที่อยู่ในระดับสูงไปสู่การสร้างรายได้และประโยชน์ทาง เศรษฐกิจที่ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนในระยะยาว

สรุปผล

การวิจัยเรื่องการประเมินผลการดำเนินโครงการ Creative Tourism: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ บนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการ ศึกษาผลลัพธ์ที่ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้ และศึกษาข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา โครงการในอนาคต โดยเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด จำนวน 70 คน ด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินการดำเนินโครงการ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิทยากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมา ได้แก่ ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) ด้านการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) ตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนว่าองค์ประกอบด้านการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหา และการจัดกิจกรรมได้รับการประเมินในระดับสูง ขณะที่การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เป็น ประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม

2. ผลลัพธ์ที่ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้ผลลัพธ์ของโครงการโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.36$) โดยด้านการอนุรักษ์และต่อยอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.47$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ($\bar{X} = 4.38$) ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ($\bar{X} = 4.32$) และด้าน การสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ($\bar{X} = 4.25$) ตามลำดับ ผลการวิจัยจึงสะท้อนว่า ผู้เข้าร่วมมองเห็นคุณค่าของ อัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนในระดับมาก อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ด้านการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ ด้านอื่น สะท้อนให้เห็นว่าการนำทุนทางวัฒนธรรมและองค์ความรู้ไปพัฒนาให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องยังเป็น ประเด็นที่ควรได้รับการสนับสนุน

3. ข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อการพัฒนาโครงการในอนาคต จากผลการประเมิน และข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วม พบว่า การพัฒนาโครงการในระยะต่อไปควรให้ความสำคัญกับการนำองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการมีระบบติดตามและให้คำปรึกษาภายหลังการอบรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของชุมชน การพัฒนาทักษะด้านการตลาดดิจิทัล ตลอดจน การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป โครงการ Creative Tourism ได้รับการประเมินจากผู้เข้าร่วมในระดับมากทั้งในด้านความพึงพอใจ และผลลัพธ์ที่รับรู้ โดยมีจุดเด่นด้านคุณภาพของวิทยากร การอนุรักษ์และต่อยอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ขณะที่ประเด็นการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์และการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ และสังคมเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ดังนั้น การดำเนินโครงการในอนาคตควรพัฒนาจากรูปแบบการอบรม ระยะสั้นไปสู่กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการติดตามผล การให้คำปรึกษา การทดลองปฏิบัติจริง และการสนับสนุนด้านการตลาดและเครือข่ายเพื่อให้ผลลัพธ์ที่ผู้เข้าร่วมรับรู้สามารถนำไปต่อยอดเป็นการปฏิบัติ และประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาเนื้อหาและกิจกรรมให้มีความหลากหลายและทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่สามารถต่อยอดสู่การสร้างรายได้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม
2. ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมในรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning) และเพิ่มการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกช่วงวัย เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ควรมีการติดตามผลหลังการอบรม เพื่อตรวจสอบการนำความรู้ไปใช้จริงของผู้เข้าร่วม รวมถึงศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการต่อยอดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการในอนาคต
4. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพื้นที่หรือชุมชนอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานและศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกัน รวมถึงอาจใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Biggs, J. (1999). *Teaching for quality learning at university*. Open University Press.
- Brookfield, S. D. (2013). *Powerful techniques for teaching adults*. Jossey-Bass.
- Duxbury, N., & Richards, G. (Eds.). (2019). *A research agenda for creative tourism*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781788110723>
- Goodwin, H., & Santilli, R. (2009). *Community-based tourism: A success?* (ICRT Occasional Paper No. 11). ICRT.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Knowles, M. S. (1984). *The adult learner: A neglected species* (3rd ed.). Gulf Publishing.
- Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). *The adult learner* (8th ed.). Routledge.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1–55.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). McGraw-Hill.

- OECD. (2014). *Tourism and the creative economy*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264207875-en>
- OECD. (2018). *OECD tourism trends and policies 2018*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/tour-2018-en>
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy: Work is theatre and every business a stage*. Harvard Business School Press.
- Richards, G. W., & Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS News*, 23, 16–20.
- Richards, G. (2011). Creativity and tourism: The state of the art. *Annals of Tourism Research*, 38(4), 1225–1253. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.07.008>
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management*, 20(2), 245–249. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(98\)00069-7](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(98)00069-7)
- Smith, M. K. (2009). *Issues in cultural tourism studies* (2nd ed.). Routledge.
- Suriyankietkaew, S., Kittayaruangroj, K., Thinthan, S., & Lumlongrut, S. (2025). Creative tourism as a driver for sustainable development: A model for advancing SDGs through community-based tourism and environmental stewardship. *Environmental and Sustainability Indicators*, 27, 100828. <https://doi.org/10.1016/j.indic.2025.100828>
- Suvannin, W., & Sowkietrung, S. (2019). The development of community model based on sufficiency economy and local wisdom to promote community creative tourism in Nong Khai Province. *BU Academic Review*, 18(1), 178–190.
- Tan, S. K., Kung, S. F., & Luh, D. B. (2013). A model of 'creative experience' in creative tourism. *Annals of Tourism Research*, 41, 153–174. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2012.12.002>
- Teanthaworn, Y., Wongbuangam, B., Srisuwan, N., & Suebplai, P. (2026). Management of cultural capital and utilization of local wisdom to enhance creative tourism activities and develop the local economy, Uthai Thani Province. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 32(3), 91–105.
- UNESCO. (2013). *Creative tourism and sustainable development*. UNESCO.
- UNESCO. (2020). *Culture and sustainable development*. UNESCO.
- UNWTO. (2022). *Global report on cultural tourism*. World Tourism Organization.
- Wongbuangam, B., Kuntawong, N., Lengphaiboon, S., & Chaireuk, C. (2025). Promoting community participation in the development of cultural capital and local wisdom to enhance creative tourism in Uthai Thani Province. *Journal of Faculty of Humanities and Social Sciences Thepsatri Rajabhat University*, 16(2), 1–16.